

NOT QUITE SHAMANS

SPIRIT WORLDS AND POLITICAL LIVES IN NORTHERN MONGOLIA

BOGANMELDELSE

af Rolf Gilberg

Morten Axel Pedersen:

*Not Quite Shamans: Spirit Worlds
and Political Lives in Northern
Mongolia.*

Cornell University Press, Ithaca
2011. 250 Sider.

Mongoliets historie de sidste 100 år er ikke meget kendt og kan være vanskelig at fatte, men Morten Axel Pedersen (herafter blot kaldt Morten) starter sin bog med at give et godt og fyldestående overblik over Mongoliets nyere historie. Han fokuserer i særdeleshed på det nordlige Mongoliet, hvor han har studeret Darhad folket og dets forhold til shamaner. Med denne introduktion er læseren godt rustet til at gå dybere ind i emnet.

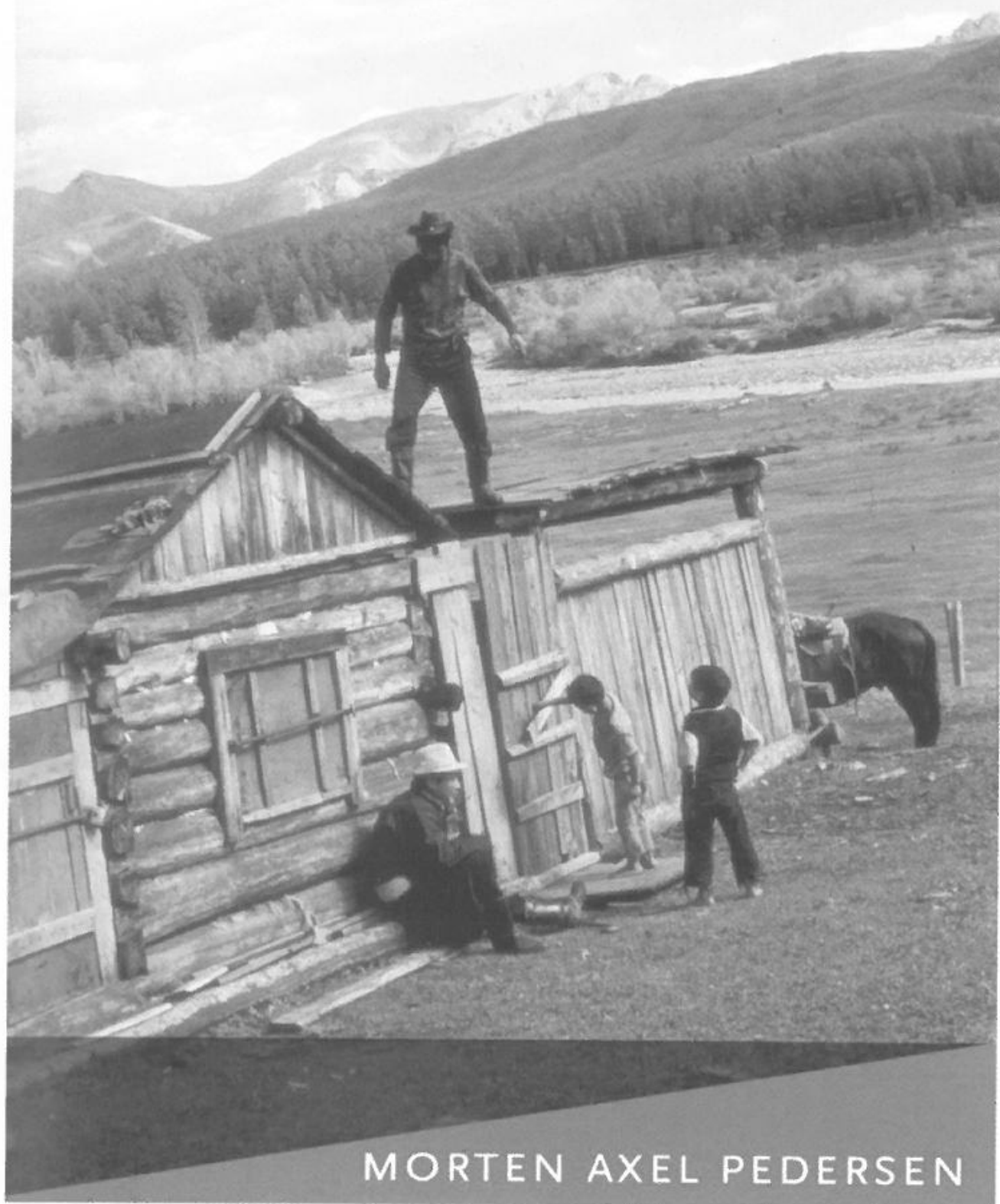
Bogen beskæftiger sig med en forståelse af Mongoliet, især hos Darhad, i tiden efter at man i 1990 officielt har forladt socialismen i den sovjetiske udgave. Igennem 1900-tallet har det mongolske kommuniststyre gjort alt for at udslette shamanismen og dens shamaner, som i tidligere tid virkede som åndelige vejledere for samfundets indbyggere. Darhad-folked blev med indførelsen af demokrati i 1990 kastet fra et kollektivt økonomisk system, sty-

ret af et-partis planøkonomi, ud i en ny hård verden med det globale kapitalistiske marked uden for deres egen kontrol. Arbejdsløse mænds ukontrollerede energi kom til udbrud i vold og druk, de blev en trussel i samfundet. Morten viser med baggrund i sit feltarbejde, hvordan mange Darhad-personer klarer en sådan situation ved at pakke det ind i en shamanistisk tankegang og derigennem få en forklaring på fænomenerne, som de kan leve med.

Som eksempel på dette viser Morten (side 216), hvordan et postsocialistisk fænomen som *agsan* (= voldsomt raseri, som kendes fra fulde folk og vilde heste) ikke kan bortforklares med socialøkonomiske grunde såsom fattigdom, alkoholisme og arbejdsløshed. Agsan-personer opfattes som mennesker, der har tabt sjælen. Man kan ikke tale dem til rette, men må vente på, at de får deres sjæl tilbage. Morten måtte sandede dette på den hårde måde (se

NOT QUITE SHAMANS

SPIRIT WORLDS AND POLITICAL LIVES
IN NORTHERN MONGOLIA

MORTEN AXEL PEDERSEN

beretningen side 217-220) og konkluderer, at en agsan-person ikke kan stilles til regnskab for deres opførsel som agsan, fordi denne tilstand opfattes som et forstadium til en shamansk tilstand, i hvilken personen er blevet besat af udefrakommende kræfter. Agsan er ikke helt menneskeligt og ikke helt umenneskeligt, men derimod en ukomplet shaman, uden den kontrol en ægte shaman ville have

over den ånde verden, som shamaner færdes i eller er omgivet af.

I den ideelle udgave af traditionel Darhad-shamanisme er det shamanen, der selv styrer hvornår og for hvilken grund denne tager på ånderejse til andre verdener. De "ikke-helt-shamaner", som Morten fokuserer på, er bragt i en kaotisk tilstand, fanget mellem ukontrollerede åndelige kræfter og en usædvanlig stor udfoldelse af

fysiske kræfter såsom det frie marked, nyliberale reformer, korrupsion og store omvæltninger for befolkningen. Morten forsøger at se tingene fra nye vinkler for bedre at kunne give læseren en forståelse af, hvad der sker i et samfund, hvor de fundamentale samfundsregler ændrede sig næsten fra den ene dag til den anden uden at befolkningen mentalt eller fysisk nåede at følge med, og derfor måtte gribe dybt i den kulturelle arv for at finde noget, som kunne give dem støtte til at håndtere en så voldsom skiftende verden.

Morten slutter med at sige, at en af de vigtigste ting man kan lære ved at fokusere på shamanisme uden shamaner er, hvad det kan fortælle os om den sociale kraft i forhold til hurtig politisk, økonomisk og kulturelle forandringer. Hans ambition er at vise, at shamaner med muligheder, og kun dem, er besjælet med en hyper-shamansk kapacitet til at udforme, udvikle og fordele pludseligt opstående sociale, politiske og økonomiske realiteter ind i nye umulige former, for på den måde at gøre det muligt at rejse på kanten af forandringer til en mere håndterbar virkelighed.

Bogen er solidt håndværk og er så velkrevet, at man føler man står ved siden af Morten og følger med over hans skulder og ser og hører det hele. Det er tydeligt, at bogen bygger på egne iagttagelser indsamlet på feltarbejde i området. Morten fortæller personligt, levende og spændende med megen humor, så læseren har svært ved at lægge bogen fra sig. Bogen er spækket med personlige oplevelser, som gør det hele mere troværdigt og menneskeligt. ■